

เทศน์เช้า วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๕

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมนะ ฟังธรรมเพื่อสะกิดใจใจ จิตใจจะถ้าไม่เปลี่ยนแปลงอารมณ์ อารมณ์ ความช้า อารมณ์เดิมๆ เราจะหมักหมมอยู่กับอารมณ์ทุกข์ แต่ถ้าเราเปลี่ยนแปลงนะมันได้สะกิดใจ ถ้ามันสะกิดใจ เห็นไหม เราสะกิดใจว่าสิ่งนี้เราแก้ไขได้ สิ่งนี้เราเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าเราแก้ไขได้ เราเปลี่ยนแปลงได้ เราเปลี่ยนอารมณ์ไปเลย

เวลาปฏิบัตินะหลวงพ่อท่านจะบอกว่า “อย่าไปเสียดายอารมณ์”

เราจะเสียดายอารมณ์ของเราไป ว่าสิ่งนั้นเราพอใจ สิ่งนั้นเป็นคุณงามความดี แต่ความคิดที่ยิ่งไปกว่านี้ยังมีอยู่ แต่เพราะเราไปกอดรัดไว้ เราไม่กล้าเปลี่ยนแปลง ถ้าไม่กล้าเปลี่ยนแปลงมันก็ไม่พัฒนา ถ้าพัฒนาขึ้นไป เห็นไหม คูสิเวลาสัตว์ เขาเลี้ยงสัตว์น้ำไว้ เวลามันนี้ออกน้ำมันตาย เป็นแพเลย เวลามันตายเป็นแพเลยนะ เวลาเขาเลี้ยง เวลาฝนตกน้ำมันเปลี่ยนแปลง ปลาที่ตายเป็นแพเลยนะ ปลาตายเป็นแพเพราะอะไรล่ะ? เพราะมันทนสภาพแบบนั้นไม่ได้ ถ้ามันทนสภาพแบบนั้นไม่ได้มันเสียชีวิตมันเลย

นี่ก็เหมือนกัน ในสมัยโบราณของเรา เวลาโรคห่ามันลง เห็นไหม อหิวาตกโรค เวลามันระบาดคนนี่ตายเป็นเบือเลย ตายทีหนึ่งเป็นครึ่งก่อนประเทศ แล้วตายอย่างนั้นเป็นเพราะอะไรล่ะ? เพราะวิทยาศาสตร์ยังไม่เจริญ ถ้าวิทยาศาสตร์มันเจริญแล้ว เขาเจริญแล้ว พอเขาเจริญแล้ว เขาหาขายป้องกันได้ เขารักษาของเขาได้ นี่พูดถึงทางโลกเรามองเห็นได้นะ แต่เวลาทางธรรมๆ สิ่งที่ว่า เป็นกิเลสตัดหาความทะยานอยาก เวลาความโลภ ความโกรธ ความหลง สิ่งที่ไม่ดีเลย

นี่สิ่งที่ไม่ดีเลยมันก็เหมือนโรคภัยไข้เจ็บนั่นแหละ เวลามันระบาดขึ้นมา มันทำลายเสียหายไปหมดเรามองเห็นได้ แต่เวลาสิ่งที่เป็นกิเลสตัดหาความทะยานอยากมันระบาดในหัวใจของเรา ไม่มีใครมองเห็นได้ แล้วพยายามจะระงับมันนะ คิดว่าสิ่งนี้เป็นกิเลส สิ่งนั้นเป็นความไม่ตั้งงาม แต่เราทนแรงกิเลสมันไม่ได้ เวลากิเลสมันลุกกระชากลากไปเราทนสิ่งนั้นไม่ได้ ทนสิ่งนั้นไม่ได้เพราะอะไรล่ะ?

ทั้งๆ ที่เรารู้ที่อยู่ใหม่? เราเป็นชาวพุทธใช่ไหม? ว่าสิ่งที่เป็นกิเลสไม่ดีไม่งามทั้งนั้นแหละ สิ่งที่อยู่ ทั้งนั้นแหละ แต่มันทำไมไม่ได้เพราะอะไร? เพราะมันไม่มีการฝึกฝน คุณใช้เวลาทำสมาธิ เห็นไหม เวลาจิตเราจะมีสมาธิได้ ทำไมถึงทำสมาธิได้ล่ะ? ทำสมาธิได้เพราะ เพราะเรามีความเชื่อ มีความมั่นคงของเรา แล้วเราพยายามของเรา นี่บางครั้งก็ทำได้ง่าย บางครั้งก็ทำได้ยาก การทำได้ง่าย การทำได้ง่ายเพราะว่าเรารักษาใจเราดี สติปัญญามั่นคง มั่นรักษาดิ

ปลา ปลาเวลามันน็อกน้ำ น้ำที่มันมีสารพิษ มันพยายามกระเสือกกระสนขึ้นมาบนผิวน้ำ เพื่อมันจะหายใจของมัน มันพยายามรักษาชีวิตของมันนะ ถ้าพูดถึงมีการเปลี่ยนแปลง น้ำนี้มีการเปลี่ยนแปลง มันก็รักษาชีวิตของมันได้ ถ้าร่างกายมันแข็งแรงนะ นี่ปลาบางชนิดมันแข็งแรง เวลามันน็อกน้ำมันก็อ่อนเพลียของมันเหมือนกัน แต่มันรักษาชีวิตมันได้ แต่ปลาตัวไหนที่มันอ่อนแอเนะมันตายเลย

จิตของเราก็เหมือนกัน จิตของเราเนะถ้าเรามีการฝึกฝน เราฝึกให้มันเข้มแข็งขึ้นมา ถ้ามันเข้มแข็งขึ้นมาเราทำความสงบของใจก็ได้ เราใช้ปัญญาของเราก็ได้ เห็นไหม นี่สิ่งสภาวะแวดล้อมนั้นจะไม่ทำลายให้จิตนี้ไปตามอำนาจของมัน เรามีสติปัญญาของเรา เราแก้ไขของเรา ถ้าแก้ไขได้เราไม่เสียดายมัน เรายังไม่เสียดายอารมณ์นะ นี่เรามีการเปลี่ยนแปลง มีการพัฒนาขึ้นไป มันจะดีขึ้นเรื่อยๆ ถ้าดีขึ้นเรื่อยๆ นะ ทำไมปัญญามันละเอียดขนาดนี้? ทำไมจิตมันมหัศจรรย์ขนาดนี้? มันมหัศจรรย์เพราะเหตุไฉน? มันมหัศจรรย์เพราะเราดูแลรักษา มันมหัศจรรย์เพราะเราพัฒนาของเรา แต่ถ้ามันไม่มหัศจรรย์ เห็นไหม ทำไมปฏิบัติแล้วก็ไม่ก้าวหน้า?

นี่พูดถึงผู้ที่ไม่ปฏิบัติกับผู้ปฏิบัติเนะ ผู้ที่ไม่ปฏิบัติมันก็เป็นแบบนี้ นี่ธรรมะก็ว่างๆ อย่างนี้ พอเรามีความเข้าใจสิ่งใดแล้วก็ว่าสิ่งนี้เป็นธรรมๆ แต่ผู้ที่ปฏิบัติขึ้นไปแล้ว นี่เราได้สัมผัส สิ่งใดก็แล้วแต่เราได้สัมผัสบ่อยครั้งเข้ามันคุ้นชิน พอมันคุ้นชินอารมณ์มันไม่ดีเหมือนเดิม อารมณ์ไม่ดีเหมือนเดิมมันจะพัฒนาขึ้นไปได้อย่างไร? แต่ถ้าจิตมันละเอียดเข้าไปๆ มันพัฒนาของมันขึ้นไป มันพัฒนาขึ้นไปเพราะเหตุไฉน?

เวลาพระสารีบุตรไปฟังธรรมพระอัสสชิ เห็นไหม ว่านี่มีกิริยาที่สงบเสงี่ยม มีสิ่งใดที่มีสติปัญญา การเหยียดคู้มันมีสติพร้อม นี่ถามว่า “ใครเป็นอาจารย์ของท่าน?”

พระอัสสชิบอกว่ “องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดาของเรา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนว่าธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ ให้ไปแก้ไขที่เหตุนั้น” แก้ไขที่เหตุนั้นใช้ไหม? คุณใช้เวลาเราทำความสงบของใจขึ้นมา เราตั้งสติของเราขึ้นมา สิ่งที่มีมันสงบระงับ สิ่งที่มีมันเป็นความสงบร่มเย็นขึ้นมา มันมีเหตุมาทั้งนั้นแหละ มันไม่มาจากฟ้าหรรอก

สิ่งที่มาจากฟ้า เห็นไหม นี่เวลาสั่มหล่น เวลาสั่มหล่นเราปฏิบัติพุทโธ พุทโธไป มันวูบไป มันเป็นอะไรไป มันเป็นสมาธิไปโดยที่เรามีปัญหาควบคุมไม่ทัน มันไปนะ อันนั้นอำนาจด้วยบุญนะนั่น ด้วยบุญ ด้วยกุศล เวลามันเป็นไปนี่มันเป็น เวลาบุญกุศล อำนาจวาสนามาหาหนึ่ แต่ก็มีมาหนึ่แหละ แล้วอยากเป็นอย่างนั้นอีก อยากเป็นอย่างนั้นอีก นี่เขาว่าได้ลาภมาลาภลอย แต่ถ้าเราทำธุรกิจของเรา เราทำการค้าของเรา เราทำธุรกิจการค้าของเราขึ้นมา เห็นไหม เรามีการกระทำขึ้นมา มันจะเกิดมีกำไรมีขาดทุนมาตลอด

นี่การภาวนาของเราก็เหมือนกัน ถ้าเรามีสติปัญญาดูแลรักษาของเรา เห็นไหม มันไม่ใช่ลาภลอย เราสร้างขึ้นมา เราทำขึ้นมา ด้วยน้ำพักน้ำแรงของเราเอง เรามีสติ มีปัญญาควบคุม ดูแลของเรา เรารักษาของเราขึ้นมา พัฒนาของเราขึ้นมา ถ้าพัฒนาขึ้นมา นี่สิ่งที่มีมันจะเสื่อมหรือไม่เสื่อมมันอยู่ที่การรักษา ถ้าเรามีการรักษาดี ถ้าเรารักษา เรามีสติ เรามีปัญญาของเราดี เรารักษาของเราเนมันจะเสื่อมไปจากไหน? เรารักษาของเราดีมันจะเสื่อมไปไหน? ที่เราวิตกกังวลไปเอง เดียวมันจะเสื่อม เดียวมันจะสิ่งที่เรารักษาไว้ไม่ได้ เราไปวิตกกังวลตั้งแต่ต้น พอวิตกกังวลตั้งแต่ต้น สิ่งที่เราทำมันละลายละล้ง เสื่อมหมดแหละ

มันต้องเป็นอย่างนั้นแหละ มันจะเจริญแล้วเสื่อม เสื่อมแล้วเจริญจนเราประสบมัน เราประสบแล้วประสบเล่าจนเจ็ด พอมันเจ็ดแล้วนะทิ้งหมดเลย มันจะเสื่อมหรือไม่เสื่อมไม่สน มันจะเป็นอย่างไรช่างหัวมัน นี่ปฏิบัติอย่างเดียว สร้างแต่เหตุอย่างเดียว มันจะเสื่อมไปไหน? มันเสื่อมเพราะเราล้งเล มันเสื่อมเพราะเราวิตกกังวล มันเสื่อมเพราะเราตกใจไปเอง แต่ถ้าเราไม่ตกใจไปเอง เราดูแลรักษาของเรา เราทำของเรา ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ ถ้าเราทำเหตุที่ดีมันจะไปไหน?

เรารักษาเหตุของเราไว้ ดูแลเหตุของเราไว้ มันจะเป็นอย่างไรให้มันเป็นไป ถ้ามันไม่อยู่ในอำนาจก็ให้มันเป็นไป มันจะไปไหนก็ให้มันไปเลย มันไม่ไป แต่เวลา อู้สู ละล้าละล้งนะ เดียวจะเสื่อมนะ วิตกกังวลหมดเลย ไม่เหลือ เหลือยง มันไปหมดเลย เพราะอะไร? เพราะฐานมันไม่ดี

เริ่มต้นจากความอ่อนแอ เริ่มต้นจากความไม่แน่ใจอยู่แล้วมันก็เป็นไป แต่เราเริ่มต้นจากความ
แน่ใจของเรา เป็นอย่างไรให้เป็นไป เรายังรักษาของเรานะ เราเชื่อบุญกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แก้วสารพัดนึก ศาสนธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าสอนไว้แล้วนะ “สุขสิ่งใดเท่ากับจิตสงบไม่มี” เรานะเราต้องหา
ปัจจัย ๔ แน่นนอน เราเกิดมาเราต้องมีหน้าที่การงาน คนเราเกิดมานี่อาหาร ๔ อาหารของมนุษย์
เห็นไหม กวฬิงการอาหาร อาหารเป็นคำข้าว อาหารของเทวดา ของอินทร์ ของพรหมล่ะ? อาหาร
๔ ใครเกิดภพชาติใด ต้องมีอาหารเป็นเครื่องเลี้ยงชีวิต ไม่มีอาหารชีวิตอยู่ไม่ได้ เป็นเทวดาเขาก็มี
อาหารของเขา เป็นพรหมก็มีอาหารของเขา อาหารตามภพตามชาติของเขา หยาบละเอียดมัน
แตกต่างกันไป

เราเกิดเป็นมนุษย์มีร่างกายต้องอาหารเป็นคำข้าว เกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม
อาหารเขาเป็นบุญกุศลของเขา เขาเรียกทิพย์ อัมทิพย์ บุญทิพย์ของเขา นั่นอาหารของเทวดา ของ
อินทร์ ของพรหม ผัสสาหาร มโนสัญเจตนาหาร อาหาร ๔ ฉะนั้น เราเกิดมามันต้องมีอาหาร นี้
ปัจจัย ๔ พระบรมขามีปัจจัย ๔ บาทร บาทรคืออาหาร บาทรไว้บิณฑบาต เครื่องนุ่งห่ม ยารักษา
โรค อยู่ที่โคนไม้ นี้ปัจจัย ๔ แต่ของเราเราต้องมีบ้าน มียารักษาโรค เราต้องมีเครื่องนุ่งห่ม เรา
ต้องมีอาหาร

ทีนี้คำว่าอาหาร นี่งานอย่างนี้เป็นงานประจำธาตุขันธ์ ประจำชีวิตของมนุษย์ หน้าที่การ
งานของเรามันต้องมี ถ้าเราทำหน้าที่การงานของเรา เห็นไหม ทำหน้าที่การงานของเรา นี่เหตุ
ของมันมี ถ้าเหตุของมันมี แล้วทำแล้ว ถ้าเรามีสติปัญญา นี่เราเป็นเจ้านาย เราบริหารจัดการเขา
แล้วเราใช้ปัจจัย ๔ ถ้าเรามีเท่านั้นนะ ถ้ามีสติปัญญาเท่านั้นนะเราจะไม่จวนจวายเป็นกับโลก ไม่
ตื่นตื่นไปกับโลกเลย โลก เห็นไหม เวลาไปตื่นตื่นกับโลก บอกว่าสิ่งนั้นเป็นของใหม่ สิ่งนั้น
เป็นของใหม่ มันก็อันแก่นั่นแหละ แต่เป็นของใหม่ๆ ตลอดไป

นี่ก็เหมือนกัน จิตใจถ้าเราไม่มีหลัก ไม่มีปัญญา มันก็จะไปตามกระแสต้นหาความ
ทะยานอยาก แต่ถ้าเรามีหลักของเรานะ ปัจจัยเครื่องอาศัยเราต้องหา ถ้าหามาแล้วมันก็จบ พอจบ
ขึ้นมาแล้ว นี่ชีวิตเรานะ

“สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี”

เราจะรักษาจิตของเรา เห็นไหม ถ้าเรารักษาจิตใจของเรา โลกเขาจะตื่นเต็นไปขนาดไหน เขาจะทุกข์ร้อนไปแค่ไหน คุณติเวลากระแสโลกที่มันตื่นเต็นกัน คุณติเขาวิตกกังวลขนาดไหน? ถ้าเรามีปัญญาของเราเนะ เรายืนหัวเราะเลยนะ นี่เขาทำอะไรกัน? ทำไมเขาหาแต่ไฟเผาตัวเอง? เขาเอาไฟมาเผาหัวใจเขาเนะ เขาคิดอะไรของเขา นี่ไฟทั้งนั้นเนะ ถ้าเรามีสติปัญญานี้เรารู้ทัน เรารู้เท่า เราอยู่กับโลกโดยไม่ติดโลก

คนที่อยู่กับโลกโดยแบกโลกนะทุกข์มาก คนที่คลอนโลกก็ทุกข์น้อยหน่อย คนที่อยู่เหนือโลกไม่ทุกข์เลย ไม่ทุกข์เลยนะ เพราะอะไร? เพราะเราสร้างบุญกุศลมา เราถึงได้มาเกิดเป็นมนุษย์ จิตนี้มันต้องเกิด เกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน มันต้องเกิดแน่นอน

ฉะนั้น เรามีบุญกุศลเราเกิดมาเป็นมนุษย์ เห็นไหม สิ่งนี้เขาเรียกว่าผลของวิญญูะ ผลของวิญญูะคือผลของเวรของกรรม ถ้าผลของเวรของกรรมขึ้นมา เกิดเป็นมนุษย์แล้ว เรามีสติปัญญา เพราะเรามีธรรม ถ้ามีธรรมหล่อเลี้ยงหัวใจอย่างนี้ ชีวิตของเราจะไม่เดือดร้อนจนเกินไป นี่เพราะเราบกพร่องเอง เขาว่าเราขาดแคลนอย่างนั้น เราไม่ทันคนอย่างนั้น ใครทันใคร? คนขาดตกบกพร่อง เขาไม่รู้ของเขา เขาว่าเราไม่ทันเขา เราเลยเขามาแล้ว เราเลยโลกมาแล้วนะ เพราะเราเข้าใจโลกแล้วเราวางโลกอยู่แล้ว เราเลยมาแล้ว เราล้าหน้าเขามาแล้ว แต่เพราะจิตใจของเขา เขาขาดตกบกพร่องของเขา เขาบอกว่าเราไม่ทันเขา เราเลยจะไปทันเขาหรือ?

นี่ไงถ้าเราบกพร่อง เราอยู่ในใต้ของโลกรธรรม ๘ สรรเสริญ นินทา ถ้าเราไม่บกพร่องนะ เราสบายมาก เราสบายของเรา สบายด้วยอะไร? สบายด้วยธรรม มีศีลมีธรรมในหัวใจ ถ้ามีศีลมีธรรม เรารักษาใจของเราไปนะ รักษาใจ ดูแลใจของเราไป เรารักษาใจได้ ถ้ามันเข้มแข็ง มีสติปัญญาดูแลใจแล้วมันไม่ตื่นเต็นไปกับเขา แล้วมันมีสติปัญญา เราภาวนาเข้าไปด้วยนะ ถ้าเป็นอริยสัจ ถ้าเป็นสัจจะความจริงนะ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค จิตนี้กลั่นมาจากอริยสัจ จิตนี้กลั่นออกมาจากอริยสัจ มันได้กระบวนการ คุณติเวลาโรงงานอุตสาหกรรม เวลาเขาผลิตของสำเร็จรูปออกมาแล้วนะ ออกมาจากโรงงานของเขา

จิตนี้กลั่นออกมาจากอริยสัจ อริยสัจคือโรงงาน อริยทรัพย์ นี่โรงงาน ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค อริยสัจ สัจจะความจริงขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้ว ถ้าจิตกระบวนการของมันเกิดขึ้น ถ้าเกิดขึ้นนะ ทุกข์ ทุกข์ควร

กำหนด สมุทัย สมุทัยคือต้นหาความทะยานอยาก สมุทัยควรละ นี่ควรละด้วยมรรคญาณ แล้ว
เกิดนิโรธคือการดับทุกข์ คือความเป็นจริง

ถ้าดับทุกข์อย่างนี้ คุณลักษณะเรามีสติปัญญาเรายังรู้ทันโลกได้ เรายังมองเห็นโลก เราเข้าใจ
โลกได้ แล้วถ้าเป็นอริยสัจ เป็นอริยสัจขึ้นมา สัจจะความจริง จิตที่มันกลั่นออกมาจากอริยสัจแล้ว
คุณิเทวดา อินทร์ พรหมยังมาฟังเทศน์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แม้แต่เทวดา อินทร์
พรหมเขายังไม่รู้เรื่องอย่างนี้ เพราะเทวดา อินทร์ พรหมก็เหมือนเรา เหมือนเราตรงที่การเกิด
การแก่ การเจ็บ การตาย เทวดา อินทร์ พรหมเขาก็ต้องเกิด ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตายเหมือนกัน
เขาตกอยู่ใต้ของวิญญูะ อยู่ใต้กฎของอนิจจัง

เหมือนกัน! พอเหมือนกันเพราะเขาไม่เคยผ่านกระบวนการอย่างนี้ จิตของเขาไม่เคยผ่าน
จากอริยสัจ จิตของเขาไม่ผ่านจากสังขารอันนี้ จิตไม่ได้กลั่นออกมาจากอริยสัจ จะไม่รู้เรื่อง
ความจริง แต่นี้เราศึกษาขึ้นมา เราศึกษาธรรมขึ้นมา นี่เราว่าเรารู้เรื่องอริยสัจ รู้เรื่องอริยสัจ รู้ด้วย
ความจำ รู้ด้วยวิธีการ แต่จิตนี้กระบวนการยังไม่เกิดขึ้น

กระบวนการเกิดขึ้น ที่เรามาทำกันอยู่นี้ เรามาประพฤติปฏิบัติกระบวนการให้มันเกิดขึ้น
ตามความเป็นจริง เวลาจิตมันสงบ เวลาสุขขึ้นมา ถ้าจิตมันสงบแล้ว คนคิดทำสมาธิว่าสิ่งนี้เป็น
นิพพานๆ สุขอื่นใดเท่าจิตสงบไม่มี พอจิตสงบแล้ว สงบแล้วเดี๋ยวมันก็คลายตัวๆ มันก็เสื่อม แต่
ถ้าสงบแล้วนะใช้งานมัน ใช้งานมัน นี่เข้าสู่โรงงาน ถ้าเข้าสู่โรงงานนะ พอเรามีวัตถุดิบต่างๆ เรา
จะทำให้โรงงานนั้นได้ ถ้าเราไม่มีวัตถุดิบ โรงงานจะทำสิ่งใด? มีแต่เครื่อง ไม่มีวัตถุดิบประกอบ
สิ่งใดออกมาให้เป็นวัตถุ ให้เป็นสินค้า

นี่ก็เหมือนกัน จิตถ้ากระบวนการของมันสงบแล้วมันไม่เข้าโรงงาน มันยกขึ้นวิปัสสนา
ไม่ได้ มันก็เป็นอย่างนั้น ถ้ายกขึ้นวิปัสสนา วิปัสสนาอะไร? นี่เราเกิดเป็นมนุษย์ เรามีร่างกาย
และจิตใจ เราเกิดเป็นมนุษย์นี่เพราะผลของเวรของกรรม นี่ผลของวิญญูะ เราถึงมีชีวิตเป็นมนุษย์
นี่ ชีวิตมนุษย์นี่ นี่จิตที่มันเหนือกว่า จิตที่มันมีคุณค่ามากกว่า มันพิจารณาร่างกายของเราเองนี่ นี่
พิจารณาทรัพย์สมบัติ สิ่งที่ได้มา อริยทรัพย์ๆ คือความเป็นมนุษย์ พิจารณาไปแล้ว นี่กายมันแยก
กายกับจิต จิตนี้มันพิจารณากายแล้วมันวางกายไว้ได้

สักกายทิฎฐิ ทิฐิความเห็นผิดในเรื่องของกาย ทิฐิเรื่องความเห็นผิดของกาย เรื่องเวทนา
เรื่องจิต เรื่องธรรม นี่สติปัญญา ๔ ถ้าพิจารณาแล้วมันปล่อยวางได้ตามความเป็นจริงนะ นี่มัน

กลั่นออกมาจากอริยสัจ เวลามันกลั่นออกมาแล้วมันเป็นความจริงขึ้นมา ถ้าเป็นความจริงขึ้นมา เห็นไหม นี่เรามีสติปัญญาในทางธรรมที่อยู่กับโลก เราก็มองว่าโลกนี้เขาตื่นเดินไปขนาดไหน เราไม่เป็นกระต่ายตื่นตูมไปกับเขา เรามีหลักเกณฑ์ของเรา

มันมีเท่านี้ นี่ปัจจัย ๔ มีเท่านี้ สุขของโลกมีเท่านี้ ไม่มีสิ่งใดมากไปกว่านี้ พอจิตเราสงบ ระวังขึ้นมา เห็นไหม เหมือนเทวดา อินทร์ พรหม เพราะจิตมันระวัง จิตมันพ้นจากโลก อยู่ในสัมมาสมาธิ แล้วถ้าวิปัสสนาขึ้นมา มันเกิดอริยสัจขึ้นมา เวลามันทำลายขึ้นมาแล้ว นี่มันพ้นจากวิภวัญญะ วิภวัญญะ เห็นไหม วิภวัญญะ มันพ้นออกไปมันจะมหัสจรรย์ขนาดไหน? จิตมันมหัสจรรย์ขนาดไหน? ขนาดเรารู้เท่านั้น เราเห็นโลกเขาตื่นเดินไปกัน เราไม่ไปกับเขา มันก็แบ่งแยกแล้วว่าตื่นเดินไปกับไม่ตื่นเดิน

เวลามันผ่านไป มันพ้นจากโลกไป พ้นจากวิภวัญญะ มันมหัสจรรย์กว่านี้ ถ้ามหัสจรรย์กว่านี้ เกิดจากไหน? เกิดจากการที่เราฟัง ฟังธรรม ฟังธรรมเพื่ออะไร? ฟังธรรมเพื่อหาเหตุหาผลโต้แย้ง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “กาลามสูตร อย่าเชื่อ” เราฟังธรรมแล้ว ถ้าเราไม่มีเหตุมีผลเป็นประเด็นขึ้นมา เราจะใช้ปัญญาเราไหม? เราจะคิดตรึกในธรรมไหม? เราจะแยกแยะความจริงไหม? นี่ฟังธรรมแล้วจับไว้ แล้วไปแยกแยะว่าจริงหรือไม่จริง เป็นไปได้หรือเป็นไปไม่ได้ แล้วเราคิดของเรา พิจารณาของเราให้จิตมันเป็นไปนะ นั่นแหละเราจะได้รับความจริงขึ้นมา แล้วจะเห็นคุณค่ามาก

สิ่งที่โยมเอามาทำบุญนี้เป็นวัตถุ เป็นอามิส มันเป็นอามิส เป็นวัตถุเพื่อเป็นปัจจัยเครื่องอาศัย ปัจจัย ๔ ที่ดำรงชีวิต นี่เป็นอามิสนะ บุญอย่างนี้เป็นอามิส แต่ถ้าเวลาปฏิบัติบูชาขึ้นมา ถ้ามันเป็นสัจจะขึ้นมา เห็นไหม มันไม่เป็นอามิส เพราะอะไร? เพราะมันอยู่กับใจ เวลาใจนะ เวลาเราเกิดมานี่ปฏิสนธิจิตมาเกิด เวลาตายไปจิตนี้ออกจากร่างนี้ไป นี่สิ่งที่ทำอยู่ที่จิต จิตมันเอาไปด้วย มันเป็นของมัน มันไม่เป็นอามิส มันเป็นสัจจะ เป็นความจริงกับใจดวงนั้น เป็นอกุปปธรรม ไม่มีการแปรสภาพ ไม่เปลี่ยนแปลง จะคงที่อยู่อย่างนั้น แต่ถ้ามันเป็นกุปปธรรม สัพเพ ชัมมา อนัตตา สภาวะอนัตตา คือแปรสภาพ นี้ปุณฺณ เห็นไหม สิ่งที่เป็นอามิส มันยังแปรสภาพมันเป็นอามิส

ฉะนั้น เราทำจากอามิส แล้วเรามาทำบุญกุศลของเรา แล้วเราฟังธรรม สิ่ง ฟังธรรมนี้ กระตุ้นให้เราได้คิด กระตุ้นให้เราได้เกิดปัญญา แยกแยะความเป็นไปว่าทรัพย์ภายนอก กับทรัพย์

ภายใน แล้วทรัพย์ภายในมันเกิดอย่างไร? แล้วทรัพย์ภายใน เห็นไหม ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ กับทรัพย์สิ่งซึ่งนอก นี่เราต้องพลัดพรากจากเราแน่นอน ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด เขาไม่พลัดพรากจากเรา เราก็ต้องพลัดพรากจากเขาแน่นอน ทุกอย่างต้องพลัดพรากหมด แล้วสิ่งใดจะไม่พลัดพราก สิ่งใดจะเป็นสมบัติของเรา จะอยู่กับเราถ้าเราทำได้จริง เอวัง